

Notes per a una autobiografia moral

Joan Garí
Senyals de fum
Tres i Quatre, València, 2006
270 pàgs.

El pròleg a aquesta edició completa dels contes de Vicens corre a càrrec de Gabriel de la S.T. Sampol, poeta i traductor. Sampol destaca la «força» d'aquests contes, cosa que fa interpellar-lo cap al record de les lectures dels contes de Caterina Albert —era aquesta mateixa «força» d'Albert la que també interpellava a la novel·lista i traductora Helena Valentí alhora de sargir les seves narracions. Diu Sampol: «els temes foscs dominen l'espai. Com Víctor Català, Antònia Vicens ha optat per observar i mostrar la vida des de la finestra ombrívola de la casa de l'espirit humà». I afegeix: «En aquest aspecte, el de la terrible crueltat bellíssima, Vicens segueix una llarga i fèrtil tradició dins la literatura catalana i que, en el cas de Mallorca, té un gran precedent en les narracions de Salvador Galmés»; a més a més, acompanyen a aquesta edició els pròlegs de Maria-Aurèlia Capmany i Bernat Vidal a dues edicions de contes anteriors, i que ara es recuperen en aquesta part de l'obra completa de Vicens.

Els personatges dels contes d'Antònia Vicens són éssers solitaris, tant hi fa que siguin casats com fadrins. La solitud els entortolliga tota la història, ocorreguda la majoria dels casos sota el domini històric real del franquisme. La sociologia del nacionalcatolicisme hi és present, de manera esbiaxada, en tots els relats; sobretot en els contes que parlen explícitament de la dona davant del matrimoni, els fills i la societat. La solitud és, però, el reducte necessari per pensar. D'aquesta manera la solitud esdevé com una palanca que farà de contrapés a l'asfixiant clima social que ha generat la dictadura. Per això la majoria dels personatges són éssers desencaixats —per tant, que es rebel·len— que s'enfronten a la «normalitat» que vol transmetre el règim.

Hem de felicitar-nos d'aquesta publicació completa dels contes de Vicens. Tot recull que pretén oferir la panoràmica de l'obra d'un autor sempre és ben rebut. Però en aquest cas augmenta, ja que l'edició completa pertany al gènere del conte. Un gènere molt preat en altres temps al nostre paisatge literari, però que en l'actualitat no viu el seu millor moment. Com si fos «antiquat» el fet d'escriure contes. Vicens encara n'escriu.

Adrià Chavarria

Amb les excepcions que calga, és possible de consignar una sèrie de constants entre els dietaris catalans actuals que —al temps que els posa en comú entre ells— els allunya d'alguns insignes precedents. Una comunicació que, és obvi, té a veure amb el fet de compartir un mateix marc; però que, ens sembla, va més enllà d'això. *Senyals de fum* entronca perfectament en aquesta línia, que podríem anomenar tradició si no fos perquè, potser, té també un component de conjuntura difícil d'avaluar ara mateix. Perquè l'evidència és que el dietarisme —ara i ací— és un gènere literari profusament conreat. Una quantitat inusitada en un període de temps relativament breu; però, sobretot, una qualitat que —en conjunt— supera la de les produccions catalanes en altres gèneres. Dietaris d'autors com Vicent Alonso, Feliu Formosa, Josep Iborra, Ponç Pons, Valentí Puig o Enric Sòria, tots ells publicats els darrers anys; o com el mateix Garí, que editava *Les hores fecundes* ara fa un poc més de quatre anys.

Allà, en el «Proemi» inaugural del volum, Garí provava de definir un gènere que, com gairebé tot allò que té a veure amb l'assaig, presenta tantes formes com autors el conreen. Ara, el pròleg a *Senyals de fum* se centra a acotar-ne la intenció: «La consigna consistia, doncs, a dur a terme anotacions diàries de tots i cadascun dels dies de l'any 2002». I el resultat és una obra en què l'objecte d'atenció oscil·la entre la vivència íntima, la literatura i el món exterior. El producte d'una mirada incisiva a la realitat, capaç de tamisar-ne el contingut a través d'una particular lent d'augment que eleva a categoria fins i tot allò que estava condemnat a passar desapercbut en tant que anècdota mínima. Un

punt de vista personal i amb una aparença de sinceritat que no oculta, però, una ferma voluntat d'incidir en el lector. I servit amb un estil solvent, amb una prosa que s'agrada de l'adjectivació contundent i de l'associació d'idees sovint paradoxals. Un estil, tanmateix, que troba la millor expressió quan no pretén d'assemblar-se a ningú.

Els objectius d'aquesta mirada són diversos: les impressions d'una lectura o d'una pel·lícula, la reflexió sobre el propi fet de l'escriptura, la relació personal amb aquells que l'envolten, la visió d'un paisatge, d'un mínim índex atmosfèric, un article o una notícia de la premsa, etc. Deixar-ne, doncs, constància escrita —fer-ne senyals de fum— n'és el motor principal. Senyals de fum o de vida; d'una vida que es pretén literaturitzar, fer-la pujar a l'escenari i posar-hi a sobre un focus. I, potser, el dietari siga la forma literària més adient per tal de proclamar la nostra existència; a més de la que sembla adaptar-se millor a la personalitat literària de Garí, que defineix l'obra com «una cosa molt semblant a una autobiografia moral». Senyals de fum, també, pel que tenen de volàtils: índexs d'un pensament en el moment de la seua elaboració, encara imperfecte, encara en procés. I, en conseqüència, fragmentari: peces que, vistes en conjunt i en perspectiva, ens remeten a un tot que deu assemblar-se a aquella «autobiografia moral» que referíem.

L'obra té un caràcter temporal molt immediat, a diferència d'allò que trobem en altres dietaris. Garí recorre en poques ocasions a la memòria, a reconstruir fets passats, a revisar-los des de la nova llum del present. Al contrari, les notes ací recollides desprenen una forta sensació de present —del present de l'escriptura, s'entén— intensificada per la consignació de certs fets estacionals, i una presència important del calendari més enllà de la data que encapçala cada dia. Potser, entre els efectes d'aquesta immediatesa, es trobe l'ús excessiu del recurs d'ascensor: parlar del temps atmosfèric quan no hi ha un altre element propici. Un dels pocs aspectes que, des del nostre punt de vista, desentonen en una obra que, en conjunt, demostra de manera indubtable l'excel·lent qualitat del dietarisme català actual en general, i en concret la d'un dels seus autors més destacats.

Pere Calonge